

Дятлова В.В., Петрик І.В., Калиниченко К.Ф. Роль міжнародних організацій в інноваційному розвитку економіки України. Сучасні проблеми глобалізаційних процесів в світовій економіці: матеріали XII міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 11 листопада 2019 р.). Київ: НАУ, 2019. С. 75-78.

Єрохіна Д.О., Рибалко К.О., Горковенко Д.О. Діяльність міжнародних організацій: особливості їх ролі та функціональності Соціально-економічні проблеми сучасності: матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (м. Маріуполь, 31 трав. 2020 р.). Маріуполь: ДонДУУ, 2020. С. 75-79.

УДК 338.1

Захарова Ольга,
кандидат економічних наук, доцент,
в.о. завідувача кафедри економіки та міжнародних економічних відносин
Маріупольський державний університет
o.zakharova@mdu.in.ua
<https://orcid.org/0000-0002-8718-0205>

ГЛОБАЛЬНІ РИЗИКИ БЕЗПЕКИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇН

Глобальні ризики сучасного світового розвитку та військова агресія російської федерації зумовили виникнення та посилення нових викликів для національної безпеки України, у тому числі її економічної складової. Це в свою чергу зумовлює необхідність створення дієвої та ефективної системи управління ризиками безпеки, ключовим елементом якої виступає система оцінювання ризиків безпеки, зокрема безпеки соціально-економічного розвитку. Ризик-орієнтований підхід, який передбачає комплексний аналіз та прогнозування наслідків впливу можливих негативних подій в різних сферах соціально-економічного життя, є найбільш доцільним в системі забезпечення економічної безпеки та стійкості соціально-економічного розвитку, бо в умовах посилення нестабільності та інтенсифікації загроз різного характеру дозволяє прораховувати можливі сценарії розвитку та розробляти систему реагування на ризикові події, що можуть мати різний характер, імовірність та наслідки.

Багато країн світу провадили відповідні національні системи оцінки ризиків та здійснюють процес оцінювання ризиків, який охоплює широке коло небезпек, зокрема природні загрози, інфекційні захворювання, промислові аварії, терористичні атаки, страйки, кібератаки, організовану злочинність або неспроможність інституцій (Aven, 2020; OECD, 2018). Такі системи діють в Нідерландах, Великобританії, Швейцарії, Новій Зеландії. Більшість країн ОЕСР результати оцінювання національних ризиків безпеки представляють у вигляді реєстру ризиків, «каталогу небезпек», профілю ризиків, матриці ризиків «наслідки/імовірність», карти ризиків тощо (Hales, 2016).

На глобальному рівні комплексну експертну оцінку ризиків глобального середовища щорічно проводить World Economic Forum, публікуючи Global risks Report, в останній редакції якого (2023 р.) наголошується на руйнівному впливі війни в Україні на глобальний розвиток, яка посилила продовольчу, енергетичну та міграційну кризи, актуалізувавши та посилівши проблеми, що вирішувались протягом останнього десятиріччя. В топ10 основних ризиків, що визначатимуть умови глобального розвитку стануть криза вартості життя, геоекономічна конфронтація та посилення торговельних війн, поглиблення соціальної поляризації та криза соціальної згуртованості, екологічні ризики, що пов'язані з стихійними лихами, подальшою

зміною клімату, негативним впливом на довкілля та кризою природних ресурсів, а також технологічні ризики, зумовлені масштабною кіберзлочинністю та посиленням викликів до систем кіберзахисту, та масштабна вимушена глобальна міграція (WEF, 2023).

На думку експертів WEF економічні наслідки COVID-19 та війни в Україні призвели до стрімкого зростання інфляції, спровокували низькі темпи економічного зростання та низький рівень інвестицій, зумовили зміни у глобальних ланцюгах поставок. Фрагментація світової економіки, геополітична напруженість і більш складна реструктуризація можуть призвести до широкомасштабної боргової кризи в наступні 10 років. Економічні війни стали нормою сучасного розвитку, однак з характеру захисних вони все частіше стають наступальними з боку одних країн з метою стримувати зростання інших, що посилює економічну, фінансову, технологічну вразливість глобально інтегрованих економік. Міждержавні конфлікти зумовлюють зростання витрат на озброєння, мілітаризацію економік, що позначається на характері економічного розвитку. Технологічний сектор залишатиметься одним з головних векторів промислового розвитку країн, що за рахунок посилення державного втручання, та інвестицій сприятиме подальшому технологічному розвитку, а з іншого боку посилюють нерівність та технологічний розрив між країнами. Швидкий розвиток і впровадження нових технологій провокують нові ризики неможливості їх ефективного захисту, зокрема подальше тісне переплетення технологій з критично важливими сферами життєдіяльності суспільства наражає населення на прямі внутрішні загрози; кібератаки на критично важливі технологічні ресурсів та послуги (водне господарство, фінансові системи, громадську безпеку, транспорт, енергетику, побутові, космічні і підводні комунікації, а також на системи зв'язку, що працюють на основі технологій) посилюють загрози стійкості суспільного розвитку в цілому (WEF, 2023).

Серед можливих сценаріїв глобального розвитку EIU в Risk Outlook 2024 зазначає такі: посилення монетарної політики, що призведе до глобальної рецесії та фінансової нестабільності (помірна ймовірність; високий вплив); перегони за субсидіями на зелені технології переростають у глобальну торговельну війну (помірна ймовірність; високий вплив); екстремальні погодні явища, спричинені зміною клімату, порушують глобальні ланцюги постачання (висока ймовірність; помірний вплив); зростання невдоволеності, поширення страйків, що підриватиме глобальну продуктивність (висока ймовірність; помірний вплив); анексія Тайваню Китаєм, що призведе до раптового глобального роз'єднання (низька ймовірність; високий вплив); зміни політики США (помірна ймовірність; помірний вплив); проникнення штучного інтелекту у виборчий процес підірве довіру до політичних інститутів (помірна ймовірність; низький вплив); українсько-російська війна переростає у глобальний конфлікт (дуже низька ймовірність; дуже високий вплив) (EIU, 2024).

Таким чином, поточний стан глобального середовища характеризується складною системою взаємопов'язаних загроз та ризиків, врахування яких в національних системах забезпечення економічної безпеки є необхідною передумовою стійкості соціально-економічного розвитку, здатності трансформувати вразливість в можливість подальшого сталого розвитку.

Список літератури

Aven T. How to determine the largest global and national risks: Review and discussion. *Reliability Engineering & System Safety*. 2020. <https://doi.org/10.1016/j.ress.2020.106905>

Hales D. Emergent Best Practices in National Risk Assessment Practices and Process Contract Report, 2016. URL: https://cradpdf.drdc-rddc.gc.ca/PDFS/unc257/p804974_A1b.pdf

Global risks Report 2023 WEF. URL:
https://www3.weforum.org/docs/WEF_Global_Risks_Report_2023.pdf

National Risk Assessments: A Cross Country Perspective, OECD, Paris, 2018. URL:
<https://doi.org/10.1787/9789264287532-en>. <https://www.oecd.org/gov/national-risk-assessments-9789264287532-en.htm>

Risk Outlook 2024. EIU URL: <https://www.eiu.com/n/campaigns/oct-23-risk-outlook-2024>

UDC 321.7(477)

**Kubas Sebastian,
Ph.D. Habilita
Professor of University of Silesia
Institute of Political Science
University of Silesia in Katowice
sebastian.kubas@us.edu.pl
<https://orcid.org/0000-0002-7609-4002>**

INCONSISTENT PROCESS OF DEMOCRATIZATION IN UKRAINE?

After 1989, the European socialist countries started working their way to the reception of democratic principles, some of them faced another challenge which was the regaining their independence from the USSR. So, they had to tackle with a double transformation: creation of state structure and implementing democracy. Ukraine was one of such countries.

The aim of the paper is to look closer at Ukrainian evaluation of the implementation of democracy from external perspective. Special attention would be paid on the evaluation after the time of social revolts: 2004/2005 and 2013/2014. The form of external evaluation is dominant in the Western European debates on the possibility of Ukraine access to the EU. That is why our attention will focus on the quantitative analysis of two sources of such research (Freedom House and V-Dem) to juxtapose them and see if they correlate or are divergent in revealing the evaluation of Ukrainian democracy. The main thesis of the paper is that Ukrainian democracy is inconsistent which can cause inconsistent evaluations. I would like to ask two main question: 1) how the Ukrainian democracy is evaluated in the years 2005-2022 and 2) did the Orange Revolution and Euromaidan impact the performance and then evaluation of democracy in Ukraine? The research methods are: analysis and synthesis, comparative method and quantitative-qualitative approach.

In the literature of the subject, the reception of democracy is usually referred to as the democratization process which aim is to effectively transform a non-democratic regime into a democratic one. This process is multidimensional, but also multistage. The multidimensionality refers to the transitions implementing democratic institutions and their control both in the political and cultural, social and economic area, whereas the multiplicity of stages relates to the fact that the periods of democratization differ in terms of their purposes. When it comes to the democratic process in its chronological dimension, that is the multitude of stages, it may be indicated that the process comprises such phases as: erosion of the non-democratic regime, transition and consolidation of democracy. Sometimes before the erosion liberalization of non-democratic regime may occur.

Referring to Ukrainian process of democratization, the researchers state that it has a chaotic and illogical course. Dominique Arel or Kataryna Woltchuk say it muddles on. Antonina Kolodii states the Ukrainian democracy is like a zic-zac, a situation in which actions change suddenly, and then change back again equally suddenly. The above-mentioned thesis unable us to put the classic model